

Η ΓΕΝΙΑ ΜΟΥ

Του καθηγητή βιολογίας Γιάννη Δ. Λύρα

Η κοσμογονία μελετά την καταγωγή του σύμπαντος.

Η κοσμολογία μελετά τη δομή και λειτουργία του σύμπαντος.

Η φύση είναι απλή και επιλύει το κάθε πρόβλημά της με τον απλούστερο τρόπο και δεν δημιουργεί τίποτα μάταια και περιττά.

Η φύση δημιουργεί αντίβαρο σε κάθε υπερβολική δύναμη εξομοιώνοντας έτσι ανισότητες και αντιθέσεις.

Ο άνθρωπος μιμείται τη φύση σε όλες τις δραστηριότητες και εκδηλώσεις του, στην όλη πορεία της εξέλιξής του.

Ο Χρόνος , ο Χώρος και τα Φαινόμενα

Είμαστε όλοι εδώ

Τόσο πολύ μακριά-Τόσο πολύ κοντά

Η γενιά μου ήταν και άτυχη και τυχερή. Τυχερή, γιατί δε γνώρισε τη φρίκη της κατοχής και του εμφυλίου και γιατί δίνανε νόημα στη ζωή μας, έχοντας στις διάφορες εκδηλώσεις μας σήματα, κώδικες, σύμβολα και κανόνες επικοινωνίας. Άτυχη, γιατί είμαστε δέσμιοι μεγάλων στερήσεων. Βιώσαμε το κομματικό κράτος, την εξαγορά της ψήφου με εκφοβισμό, με αντάλλαγμα μισό σακί αλεύρι, ή κάποια υπόσχεση ρουσφετιού και τη μετανάστευση. Είδαμε πολλές φορές και ολόκληρες οικογένειες, οικογενειακά και φιλικά μας πρόσωπα και με τη συνοδεία των τραγουδιών του Στέλιου Καζαντζίδη, με αποσκευές ένα μπαούλο και μια βαλίτσα, τα απολύτως αναγκαία να αναχωρούν με το τρένο, το φτηνό μεταφορικό μέσο της εποχής «για άλλη γη και άλλα μέρη» για μια θέση στον ήλιο Ζήσαμε την αστυφιλία, το περιοδεύον στα 18 για να καταταγούμε στο στρατό και μετά το ξεβράκωμα μας έπαιρνε την παρθενιά μας η Μορφία, τη διάκριση των στρατιωτών σε εθνικόφρονες (Ε1,Ε2), κομμουνιστές (Α, Β, Γ) και άγνωστης ιδεολογίας (Χ), τα καψόνια, η σκοπιά, η καραβάνα η ΕΗΔ,(εθνική ηθική διαπαιδαγώγηση) το ΕΣΔΑΣ, (εσωτερικό δίκτυο ασφαλείας στρατοπέδου) ΕΞΔΑΣ (εξωτερικό δίκτυο ασφαλείας στρατοπέδου) και η αποψίλωση τα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, το κράτος του χωροφύλακα και το τεφτέρι του μπακάλη. Παρόλα αυτά γευθήκαμε τη χαρά της δημιουργίας και την απόδραση στο όνειρο. Ζήσαμε ως αγιοόπαιδες. Παρακολούθησαμε τις ιπποδρομίες στο Πλατύ και τα πανηγύρια των γειτονικών χωριών, βιώσαμε τη φτώχεια, τα μαθητικά συσσίτια με το γάλα σκόνη και το τυρί σαπουνέ,τις αυστηρές εξετάσεις, το μάθημα της καλλιγραφίας που λερώνναμε τους συμμαθητές μας και λερωνόμαστε από το μελάνι, τους κονδυλοφόρους και τις πέννες, αλλά ευτυχώς κυκλοφόρησαν τα μπίκ. Αγοράζοντας τύχες, γνωρίζαμε όλους τους ποδοσφαιριστές , ήθοποιούς, τραγουδιστές και με τα χαρτάκια παίζαμε ή γινόταν ανταλλαγή για να συμπληρωθεί η σειρά κερδίζοντας διάφορα δώρα. Κάθε Σεπτέμβριο γινόταν η αγορά, πώληση και Τράμπα βιβλίων, σχολικών και μη, και συνέπιπτε με το πανηγύρι (εμποροπανηγυρο- ζωοπανηγύρο) του Μελιγαλά και διασκεδάζαμε στο λούνα πάρκ , γύρω του θανάτου , ποδοσφαιράκια και φλιμπεράκια και γίνονταν αγορές για όλη την οικογένεια, πουλώντας τη καλοκαιρινή σοδειά. Απολαύσαμε το σχολικό κήπο με τις πολεμίστρες και τα φυλάκια, παίζοντας τους ληστές, τους κλέφτες και αστυνόμους, βιώσαμε το φόβο και τον τρόπο του παιδονόμου νιώσαμε τις ψείρες, τα τσιμπούρια και τους ψύλλους στο κορμί μας, αφού συμβιώνναμε άνθρωποι και ζώα μαζί και δίπλα μας υπήρχαν οι αποθηκευτικοί χώροι με τρόφιμα και για τους μεν και για του δε, χωρίς μέτρα προφύλαξης. Δεν ξεχνάμε τις βδέλλες που κολλούσαν στο κορμί μας ψαρεύοντας στο βάλτο, (τις πουλούσαμε στο γιατρό Γούναρη ή σε γυρολόγους), τα ομαδικά εμβόλια, το κατράμι και το κάντιο για τις παραμαγούλες. Το ντύσιμο και το πόδεμά μας ήταν από αποφόρια άλλων γεμάτα με μπαλώματα με μόνο ακέραιο το σωπίανι. Ζήσαμε τις πολιτικές αναταραχές της λατινικής Αμερικής και της ανεξαρτησίας κρατών της Αφρικής από τους αποικιοκράτες, την επανάσταση του Τσε Κέ Βάρα, το ψυχρό πόλεμο και ανταγωνισμό για την κατάκτηση του διαστήματος ΗΠΑ και Ρωσίας, τη σκυλίτσα Λάϊκα στο διάστημα και την κατάκτηση της σελήνης το 1969 με το Απόλλων 11, τη δολοφονία του Κένεντυ και το γάμο της Τζάκυ με τον Ωνάση, το θάνατο του γιου του σε αεροπορικό δυστύχημα, το ξεριζωμό των ρωμιών της Κωνσταντινούπολης, την έκρηξη των γεννήσεων, τη χούντα των συνταγματαρχών, το αντιπαραξικόπημα του βασιλιά στις 13-12-1967 και μετά την αποτυχία του αναχώρησε για τη Ρώμη και αλλαγή του πολιτειακού σκηνικού στην Ελλάδα, τη μεταπολίτευση. Χορτάσαμε το θόρυβο της αλάνας, παίζαμε μπάλα στους δρόμους βγάζοντας πολλές φορές τα νύχια των ποδιών μας, φτιάχναμε τα παιχνίδια και εργαλεία του κυνηγιού και ψαρέματος μόνοι μας, κάναμε κοπάνες από το σχολείο για να απολαύσουμε ένα μπάνιο στο ποτάμι, αυτοσχεδιάζαμε πίσω από το μπερντέ του Καραγκιόζη. Τρέξαμε, ιδρώσαμε, πετροβοληθήκαμε, σκαρφλώσαμε σε μάντρες, κάναμε βουτιές στο Δυρό του βάλτου, στον Κάκαβο και την πινημένη, πέσαμε από δέντρα κάνοντας τραμπάλα πηγαίνοντας από το ένα κυπαρίσσι στο άλλο σαν τους πιθήκους, μπήκαμε πολλές φορές τσαμπατζήδες στο τρένο και στον κινηματογράφο Ηλέκτρα, στην Καλαμάτα, πονέσαμε που μας κοροϊδέψανε στο τάξιμο του θελήματος που κάναμε. Και όταν όλα αυτά μας έπνιγαν βρίσκαμε καταφύγιο, ακούγοντας από το ραδιόφωνο ομαδικά μουσική των Μπητλς, Ολύμπιανς, Ελβις Πρίσλεϊ, ή τραγουδάγαμε και χορεύαμε. Διαβάζαμε Ιούλιο Βερν, Βίκτορα Ουγκώ, Καζαντζάκη και η φαντασία μας οδηγούσε σε άγνωστα μέρη με δίμα για περιπέτεια. Στο περίπτερο του χωριού μας αγοράζαμε με ρεφενέ ή δανειζόμαστε ή γινόμαστε λαθραναννώστες, τα περιοδικά της εποχής, «Εικονογραφημένα Κλασικά» «Ρομάντζο», «Εικόνες», «Ντόμινο», «Θησαυρό» και το πιο αγαπητό μας, «το Μικρό Ήρωα». Ήταν ένα από τα δημοφιλή περιοδικά του '50 -'60 ο «Μικρός Ήρωας» με πρωταγωνιστές το παιδί φάντασμα Γιώργο Θαλάσση, την όμορφη και γενναία Κατερίνα, το Σπίθα με τη λαιμαργία και τις γκάφες του το μικρό μπόμπιρα βοηθό όλων τους, το Τζιτζίκι. Τα παιδιά ήταν μέλη μιας μυστικής αντιστασιακής οργάνωσης και με κίνδυνο τη ζωή τους έφεραν σε πέρας επικίνδυνες αποστολές, εναντίον των ναζί. Τα κείμενα έγραφε ο Στέλιος Ανεμοδουράς ο οποίος πέρασε πρόσφατα και η εικονογράφηση ήταν του Βύρωνα Απτόσογλου. Εκδόθηκε από το 1952 έως το 1967 όταν απαγορεύτηκε η κυκλοφορία και έκδοσή του από τη χούντα των συνταγματαρχών, η οποία, όπως είναι γνωστό, έβαλε την Ελλάδα στο γύφο από το 1967-74, έφερε την coca-cola, έκανε τη σύμβαση με την ΠΕΣΙΝΕ για τους βωξίτες Παρνασσού και τα πετρέλαια της Θάσου. Πραγματοποίησε το δεύτερο εκποτισμό των αριστερών στα παλιά

γνώριμα μέρη της εποχής του '50, ενίσχυσε τα TEA (τάγματα εθνικής ασφαλείας) που πραγματοποιούσαν στα χωριά προπαγανδιστικές ομιλίες και πρόβαλαν «τα επίκαιρα της εποχής» ή τα κλαψιάρικα έργα, στην πλατεία του χωριού, σχεδόν κάθε εβδομάδα, τα οποία μαζί με το κράτος του χωροφύλακα, έβαζαν σε καταστολή και φόβο, τα προοδευτικά μυαλά. Βιώσαμε το κυπριακό με πρώτα θύματα τους Καραολή και Δημητρίου, τον πόλεμο της Κορέας και του Βιετνάμ με τις ανατριχιαστικές εικόνες, τις παρεμβάσεις της βασιλικής οικογένειας στην πολιτική ζωή της χώρας, την αποχώρηση του Κ. Καραμανλή με το ψευδώνυμο Τριανταφυλλίδης, στη Γαλλία, την αποστασία του Μητσοτάκη και τη δημιουργία 5 κυβερνήσεων από την ίδια κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου, τη δολοφονία Λαμπράκη, τα Ιουλιανά, τα «γαργάλατα», το θάνατο του φοιτητή Σωτήρη Πέτρουλα, το ντελίριο των ελλήνων για το «θαυματουργό» νερό του Καματερού στη διάρκεια της χούντας, την απόπειρα δολοφονίας του δικτάτορα Παπαδόπουλου από τον Αλέξανδρο Παναγούλη, τον Αύγουστο του 1968, που αντάμωσε ξαφνικά το θάνατο το μελαγχολικό πρωινό της πρωτομαγιάς του 1976 σε «τροχαίο ατύχημα» και την κατάληψη-διχοτόμηση της Κύπρου τον Ιούλιο-Αύγουστο του 1974, από τα σχέδια των Τούρκων Αττίλα 1 και 2, με τη βοήθεια των Ιωαννίδη, Κίσιγγκερ και παρατρεχάμενων «πολιτικών».

Αφιερώναμε τραγούδια στο ραδιοφωνικό σταθμό Αμαλιάδας, και κάναμε διαγωνισμό τραγουδιού στο ποτάμι κάτω από το φεγγάρι από ακούσματα κυρίως των Καζαντζήδη, Αγγελόπουλου, Μπιθικώτση, Χατζιδάκη, Περπινιάδη, Ζαγοραίου και Μαρινέλας. Γευθήκαμε την κάθε εποχή, τα βιολογικά προϊόντα της μάνας γης, χωρίς ορμόνες, φυτοφάρμακα και λιπάσματα, αλλά μόνο με τη χρήση της χωνεμένης κοπριάς των ζώων, το γλυκορίζι, ή γλυκόριζα τους βολβούς, τα σπαράγγια, τα φρούτα, τα μανιτάρια, τα άγρια χόρτα, τα πουλιά, τα ψάρια, τις γευστικές και νόστιμες κόκκινες αγκαθωτές μενίδες και γκαστρούδες του βάλτου, τα χέλια, τα καβούρια, και ξεδιψάγαμε από τα κρυστάλλινα και γάργαρα νερά του ποταμού και των ρεμάτων των χωριών της περιοχής μας που δεν είχαν φυτοφάρμακα, νιτρικά και μικρόβια. Το καλοκαίρι οι ψάθινες, καλαμένιες ή από καναβάτσο καλύβες πάνω στα δέντρα ή το χώμα και τα αγροτόσπιτα, έσφυζαν από ζωή με την παρουσία ζώων και ανθρώπων που κοιμόμασταν δίπλα τους. Μέναμε στα Ποτιστικά, στο Παρασπύρι, στις Γανιές δίπλα στο ποτάμι, εκτρέφοντας διάφορα ζώα και καλλιεργώντας μπιστανικά και λαχανικά. Στον κάμπο είχαμε τα ρύζια και ντομάτες, στα συκοπερίβολα μαζεύαμε τα σύκα και τα λιάζαμε πάνω στα καλαμωτά, στα αμπέλια και σταφίδες κάθε βράδυ οι παρέες διασκέδαζαν στα αλώνια και φύλαγαν την περιουσία τους από τυχόν κλέφτες. Το χωριό άδειαζε τελείως από ανθρώπους. Δε θα ξεχάσουμε τη διώροφη καλύβα, πάνω σε μια θεόρατη μελισσομουργιά που είχε φτιάσει η γιαγιά μου Αλεξαγού, στις Γανιές, που την παρέσυρε μια κατεβασιά ή «αυγατισιά» του ποταμού, το 1955, αλλά η μουριά ήταν γαντζωμένη στις ρίζες της. Από τότε φύγαμε και μέναμε τα καλοκαίρια στού Τσαγκάρη τη βρύση, γιατί ήταν εκεί τα συκοπερίβολα και η σταφίδα. Υπάρχει ακόμη το αγροτόσπιτο που μέναμε και η ξελότζα που εκτρέφαμε διάφορα ζώα, αλλά οι εφτά βρύσες που έβγαζαν νερό, στέρεψαν. Πιο πάνω από εκεί που κατέληγαν οι πέντε δρόμοι προς τα μοναστήρια, καθολικό ή οικουμενικό και νέο, κάθε δεκαπενταύγουστο, ο μπάρμπας μου, ο Βαγγέλης Βάκρινος, έφτιαχνε παράγκα πουλώντας παστέλια, αναψυκτικά, τσατελόσουκα, καρπούζια, νησίσιμα φαγητά και ανήμερα της Παναγίας πουλούσε γουρνοπούλα με τη συνεργασία άλλων και εμείς βοηθάγαμε στα ώνια και προσέχαμε την πραγματεία ,από επιδοξους κλέφτες και ο συνθηματικό της κατοχής «παπούτσια» Εκεί ξαπόσταιναν και δροσίζονταν οι προσκυνητές και αγωγιάτες , ερχόμενοι με τα πόδια ή τα ζώα τους μέσα από καλντερίμια από τα γύρω χωριά. Καταστράφηκαν (εκτός από ένα μικρό κομμάτι) και τη θέση τους πήρε η ασφαλτος. Ξεπεράσαμε σύντομα σε, πολύ μικρή ηλικία, τους πιθανούς κινδύνους και φοβίες με τα ζώα κατοικίδια και μη τα οποία δρούσαν πολύ ψυχοθεραπευτικά σε μας. Γνωρίσαμε στη δύση της, τη σηροτροφία, μαζεύοντας μουρόφυλλα, ζώντας στη βρώμα, το βιολογικό κύκλο του μεταξοσκώληκα και τα χειμαδιά των τσοπάνηδων με τον ήχο της φλογέρας που συνόδευαν ανθρώπους και ζώα. Βλέπαμε το γητευτή φιδιών Ντίνο Φερμάνη να βγάζει από το κορμί του ζωντανά φίδια και μας έμαθε πώς να τα πιάνουμε ζωντανά κτυπώντας τα με το καλάμι, τους κουζουλούς (εξ) του χωριού μας που μας διασκέδαζαν με τις ιδιαιτεροτητές τους χωρίς παρεξηγήσεις και πιάναμε από τις φωλιές τους κικινέζια, με χνουδωτό φτέρωμα και τα εξημερώναμε ταίζοντάς τα στο στόμα με ακρίδες, σαύρες και τζίτζικια. Με καπαντζέδες πιάναμε και τους γονείς τους καθώς και άλλα πουλιά, όπως φλώρους και γαρδέλια. Βιώναμε τον αναπαραγωγικό κύκλο όλων των κατοικίδιων και μη ζώων, προσέχοντας τα μικρά τους και τρώγαμε κροκοφιγκί από το πρώτο γάλα, μετά τη γέννα των αιγοπροβάτων. Φορτώναμε τα ζώα (άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια) με 12 διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με το τι μεταφέραμε στο σαμάρι τους ή χωρίς σαμάρι και το όργωμα- σβάρνισμα με άλογο ήταν δημιουργική ευχάριστη απασχόληση και παιχνίδι μαζί. Στήναμε δόκανα, βεργιά, θηλιές και πλακοπαίδες πιάνοντας πουλιά, εξασφαλίζοντας το φαγητό και το χαρτζιλίκι μας. Τα πιο ευχάριστα συναισθήματα για όλα τα παιδιά ήταν η απασχολησή μας με το φυτό λινάρι. Όταν ωριμάζε το ξεριζώναμε και το κάναμε μάτσα. Στη συνέχεια του κόβαμε τις ρίζες και την κορυφή με τον καρπό, από τον οποίο βγάzaμε το λιναρόσπορο. Αφού το λιάζαμε για μερικές μέρες να ξεραθεί, το φορτώναμε στα ζώα και το πηγαίναμε στο ποτάμι μαζί με λούπινα (όσο είχαν) να τα ξεπικράνουμε στο ποτάμι για να τα φαμε, βάζοντας τα μέσα στο νερό. Το λινάρι το πλακώναμε με πέτρες για να μουλιάσει 2 εβδομάδες και μετά το βγάzaμε να στεγνώσει για να το πάμε σπίτι. Οι επισκέψεις στο ποτάμι συνοδεύονταν με μπάνιο, ψάρεμα και παιχνίδι, που συμμετείχαν πολλά παιδιά. Γυναίκες και άντρες με τους κόπανους, κακαβόστρες, σαπούνι, αλισίβα, έπλεναν τα χειμερινά «σκουτιά» του ύπνου και ότι άλλο υπήρχε για πλύσιμο. Όλοι είμαστε σε δράση. Στη συνέχεια οι διαδικασίες επεξεργασίας στο λινάρι ήταν:

- Σπάσιμο στο λάκκο.
- Λανάρισμα με τα λανάρια, για να φύγουν οι μικρές σκληρές ίνες.
- Πλέξιμο στη ρόκα με το σφοντύλι για να γίνει νήμα.
- Το νήμα γινόταν θηλιές στην ανέμη, με τη συνεργασία της σβίγας.
- Βάψιμο με διάφορα επιθυμητά χρώματα, από αγριόχορτα που ήταν φυλαγμένα σε αρμαθιές και κρεμασμένα στη ντράβα του σπιτιού, δίπλα στις φωλιές, που έχτιζαν τα χελιδόνια κάθε άνοιξη, μπαίνοντας από τις χαραμάδες της πόρτας. Που μυαλό να καταγράψουμε αυτές τις απλές συνταγές βαψίματος με τα διάφορα αγριόχορτα και φυτά.
- Γέμισμα καλαμποκανιών με τη βοήθεια της διάστρας.
- Τοποθέτηση τους στις σαίτες διαφόρων μεγεθών.
- Το σημύνιασμα ήταν μια άλλη ευχάριστη δραστηριότητα όπου μας έβαζαν να μετράμε τις κλωστές ανάλογα

με το είδος του χτενιού (πόσες κλωστές χωράει) και τοποθετούσαν το νήμα πάνω σε φουρκάδες. Τη δουλειά αυτή την έκαναν κυρίως οι γιαγιάδες.

• Τέλος αφού ήταν έτοιμο το στημόνι με τελευταία δραστηριότητα να περνάμε με τέχνη τις κλωστές από τα μπάγια και το χτένι μαζί με το υφάδι, ο αργαλειός έπανε φωτιά. Η μαγεία των χρωμάτων των κλωστών που κρέμονταν πάνω στον αργαλειό, το σχέδιο ύφανσης και το μέτρημα των πόντων, ήταν για μας παιχνίδι, ιεροτελεσσία, ηδονή και δημιουργία. Βγάζαμε έτσι και το χαρτζιλίκι μας ή αυτοσχεδιάζαμε στην ύφανση ή υλοποιούσαν οι γονείς μας μια υποσχέσή τους. Όλα τα σπίτια είχαν τον αργαλειό τους και με τις δραστηριότητες αυτές ξύπναγε πολύ σύντομα το μυαλό των παιδιών και ήταν ένα από τα καλύτερα και ευχάριστα μαθήματα ζωής, γιατί έκαναν παρέα με έμπειρες γιαγιάδες τις οποίες τώρα τα νέα παιδιά δεν έχουν και η όλη δραστηριότητα γύρω από τον αργαλειό και το λινάρι τους είναι άγνωστη. Όταν ο ρουχισμός πάλιωνε τον κάναμε κουρέλια και στη συνέχεια υφαίναμε κουρελούδες που ήταν αρκετά χρηστικές για κάθε νοικοκυριό. Η σημερινή εποχή μας, έχει κάνει άγνωστα ή σπάνια τα ελληνικά λινά υφάσματα και τον αργαλειό. Πιστεύω όμως ότι πολύ σύντομα θα επανέλθει αυτή η ευχάριστη δραστηριότητα και η ανακύκλωση επαναχρησιμοποίηση υλικών.

Τότε υπήρχε η πολυπυρηνική οικογένεια και η πολυτεκνία (τώρα οι πιο πολλές είναι μονογονικές και το δημογραφικό πρόβλημα συνεχώς μεγαλώνει). Στο παραγώνι κάθε βράδυ γινόταν μυσταγωγία, γιατί η γιαγιά πλέκοντας ή γνέθοντας έλεγε παραμύθια στα μεγαλύτερα εγγόνια, άλλα διάβαζαν με το φως της φωτιάς, του λυχναριού, της ασετελίνης ή της λάμπας και κάθονταν σε σκαμνιά, ψαθί ή κουρελού, τα μικρότερα στη νάκα ή μπισίκι λικνίζονταν για να τα πάρει ο γλυκός ύπνος, η μάνα θήλαζε το μωρό φτιάχνοντας ταυτόχρονα το βαρδινό δυναμωτικό φαγητό που ήταν κυρίως χυλός από καλαμπόκι με πετιμέζι ή ζάχαρη. Στη συνέχεια αμπαρώνναμε το σπίτι με τον τάκο στην εξώπορτα της αυλής, ελέγχαμε τα ζώα και πηγαίναμε όλα τα παιδιά μαζί για ύπνο στρωματσάδα στο καλαμένιο κρεβάτι, με στρώμα από άχυρα, ανάβοντας το καντήλι στο εικονοστάσι του σπιτιού, κάνοντας την προσευχή μας και μας έπαιρνε ο γλυκός ύπνος, ακούγοντας τις βροχερές μέρες του χειμώνα τις σταλαματιές της βροχής που έπεφταν σε κάποιο δοχείο. Κάθε Σάββατο περνούσαμε στη σκάφη, αφού προηγουμένως είχε γίνει η προεργασία του προζυμιού και του ζυμώματος περιμένοντας να ωριμάσει το προζύμι, να κάψουμε το φούρνο για να έχουμε το ψωμί της εβδομάδας. Στη συνέχεια οι νοικοκυρές έπαιρναν ότι είχαν για πλύσιμο και πήγαιναν στο αυλάκι, στις κακαβόστρες και έπλεναν, Το πιο ευχάριστο συναίσθημα όταν η γιαγιά μας πήγαινε καλικότσια στην αγορά και μας ψώνιζε τα γλειφιτζούρια της εποχής, σφουρίχτρες και γιογιό. Οι αλάνες ήταν γεμάτες παιδιά, το καθένα με το παρατσούκλι του, πιστεύοντας ότι κάποτε θα παίξουμε στον ποδοσφαιρικό μας σύλλογο «Αστέρα Βαλύρας» με χαρούμενες φωνές, παιχνίδια, συζητήσεις, ρομαντισμό. Στα πηγάδια, με τις φαγωμένες πέτρες στο στόμιο τους, από τις πολλές τριχιές, που σέρνονταν πάνω τους, για άντληση νερού με το μπουγέλο, μαθαίναμε όλα τα νέα του χωριού. Τα πηγάδια ήταν για όλους μας τόπος ψυχοθεραπείας, σχολίων, κουτσομπολιού και λακριντι.

Συντροφιά μας καθημερινή το μαγκάνι, ο μπουγέλος, το τσιγκέλι, η γούρνα, η λαίνα και τα δοχεία σε πλήρη δράση για την προμήθεια νερού απαραίτητου για τη λάτρα του σπιτιού, τα ζώα και τις διάφορες άλλες ανάγκες. Συμμετείχαμε δημιουργικά και βιώνναμε τα ήθη- έθιμα (Χριστούγεννα- Πάσχα- Απόκριες -Πανηγύρι- Γάμους- Κηδείες –Βαφτίσια –Ονομαστικές γιορτές –Πρωτομαγιά κ.λ.π.). Το δωδεκαήμερο ,το Τριώδιο, οι χαιρετισμοί κάθε Παρασκευή αμέσως μετά την Καθαρά Δευτέρα και η νηστεία, οι ολονυκτίες της Μεγάλης Εβδομάδας με τα τροπάρια, τη «Υπερμάχω» και το «νυμφώνα σου βλέπω», ο ηλεκτροφωτισμός όλου του χωριού από το Βάκη, το στόλισμα του επιταφίου από λουλούδια που μαζεύαμε από τους κήπους μας, η περιφορά του σε όλο το χωριό με τη συνοδεία των πένθιμων κτύπων της μικρής και μεγάλης καμπάνας, οι φωτιές μπροστά από κάθε σπίτι όπου ο παπάς διάβαζε της ευχής υπέρ υγείας και ανάπαυσης ψυχών, η χορωδία με τους βυζαντινούς ύμνους «η ζωή εν τάφω», «αι γενεαί πάσαι» και το «άξιον εστί», η συνοδεία με βαρελότα, κροτίδες, σαίτες, μπαλαφουμάδες που φτιάχναμε μόνοι μας με μπαρούτι Δημητσάνας, τραπουλόχαρτα και φυτίλι, το άσπρισμα και στόλισμα κάθε γειτονιάς με αψίδες γεμάτες άνθη, γιρλάντες και στεφάνια από λουλούδια που μαζεύαμε στους κήπους μας, σκόρπιζαν το άρωμα τους στους πιστούς. Το πέρασμα κάτω από τον επιτάφιο επιστρέφοντας στην εκκλησία από εκεί που ξεκίνησε και το πάρσιμο ενός άνθους για το εικονοστάσι του σπιτιού από τον επιτάφιο, έδινε στους πιστούς μια κατασκευτική ατμόσφαιρα. Τα κυριακάτικα απογεύματα της άνοιξης και του καλοκαιριού όλο το χωριό βρισκόταν σε σχόλη. Όλες οι ηλικίες έβάζαν τα καλά τους κάνοντας βόλτες στο χωμάτινο δρόμο, από την νεοδημιουργηθείσα πλατεία μέχρι το γεφύρι ή το κέντρο του Τσαγκάρη όπου γινόταν ένα σωστό νυφοπάζαρο. Τα ραντεβού, ραβασάκια, σημειώματα, προξενία, προίκα, ιδιώματα, φλερτ έδιναν και έπαιρναν, παρότι, υπήρχαν προκαταλήψεις ταμπού μας και ο κύκλος ήταν πολύ στενός και περιορισμένος. Όταν έπεφτε ο ήλιος αράζαμε στα καφενεία ή ταβέρνες, παρακολουθούσαμε τις φωτογραφίες του τοπικού σινεμά και συμμετείχαμε στο θεατρικό σύλλογο του χωριού. Οι ρομαντικοί μετά μουσικής και σερβιρισμένης γουρνοπούλας στο χασαπόχαρτο έμεναν στου Τσαγκάρη ή στο καφενείο του σταθμού με τις μουριές. Στη συνέχεια πηγαίναμε κινηματογράφο ή θεατρική παράσταση από μπουλούκια ή τον τοπικό σύλλογο ή караγκιόζη.

Είχαμε τον "πλούτο" της "φτώχειας" και της ξυπολησίας και τη μαγεία της φύσης με την ηρεμία της και τη γαλήνη. Τσακωνόμαστε για μια μενίδα, έναν τσιμπουργιάνο, ένα μανούσι, η για το ποιος θα στήσει τα δόκανα, τα ακγίστρια, τις πλακοπαίδες στο καλύτερο μέρος, για να πιάσει πουλιά ή ποιος θα φλομώσει τη λίμνη στο ποτάμι, ή θα φτιάσει καλαμπωτή, ή ποιος θ' ανέβει πρώτος στο δέντρο, για να μαζέψει τα καρακαξάβγουλα ή τα μικρά πουλιά τους με ανταγωνιστή πολλές φορές τη δεντρογαλιά. Ο καθένας μας μάζευε το κοκολόι, για να βγάλει το χαρτζιλίκι του, ζώντας την ένταση, την αγωνία, την περιπέτεια. Τώρα ζούμε τη «δυστυχία» και «φτώχεια» του πλούτου και των ανέσεων. Μας συντροφεύει η τηλεόραση, το κινητό και το διαδίκτυο. Η επικοινωνία μας γίνεται μόνο με το SMS, καταργώντας την αλληλογραφία. Όμως το γράμμα κάποτε είχε πολύ συναίσθημα και αγωνία.

Το μπάνιο στη λίμνη του Μύλου, στο ποτάμι μας, με αδαμιά περιβολή και το μαύρο κάμποτο για μπανιερό, συνοδεύονταν με τα αμέτρητα γιουρούσια στα ποτιστικά, για να γεμίσουμε το στομάχι μας από τα φρούτα της εποχής. Όταν μαθαίναμε μπάνιο, όποιος περνούσε τα βουρλάκια ήταν πλέον έτοιμος κολυμβητής. Μετά από πολλές ώρες μπάνιου ερχόταν ο γλυκός ύπνος κάτω από τις καρυδιές και τα κυπαρίσσια με τα ακούσματα των τζιτζικιών, των πουλιών και τη συντροφιά του γκιώνη και των άστρων, μας έδινε τροφή για διαλογισμό.

Παραμονές της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος όλο το χωριό ψάρευε στο ποτάμι και ανήμερα πηγαίναμε εκδρομή στο Ανδρομονάστηρο, στα Πετράλωνα τρώγοντας τα ψάρια που είχαμε πιάσει και βακαλάο παστό με ντομάτα, μέναμε εκεί μέχρι το απόγευμα πηγαίνονας με τα ζώα και τα πόδια.

Γνωρίζαμε όλους τους δρόμους και τα μονοπάτια του χωριού και είχαμε εντολές από τους γονείς μας για καθημερινή απασχόληση δραστηριότητα και φροντίδα για τα δέντρα, τους καρπούς τους, τα ζώα, τα μικρά τους και τα προϊόντα τους. Το ψάρεμα στο ποτάμι -αυλάκι με φλόμο, αλεβούρι, ασβέστη, λαμαρίνες, ασυτελίνη, καλαμωτές, κόφες, δίχτυα, βρόχια, κοφίνες, αγκίστρια, καβούλα, πεταχτό, δυναμίτη κ.λ.π και το κυνήγι στον κάμπο με δόκανα, αγκίστρια, ή λάστιχο, ήταν για μας τρόπος ζωής, το καλοκαίρι. Η μαγεία του ραδιοφώνου ακούγαμε την αναμετάδοση των ποδοσφαιρικών αγώνων, αφιερώσεις, εκπομπές, εκλογικά αποτελέσματα με στοιχήματα, δημιουργούσαν μια ατμόσφαιρα που χάθηκε ανεπιστρεπτί.

Το χαρτζιλίκι μας με πεντάρες, δεκάρες, πενηνταράκι και δραχμή καμιά φορά, από κάλαντα, μικροθελήματα, αγώγια στο μοναστήρι, από τη δράση μας ως μικροπωλητές προϊόντων (σαλιγκάρια, πουλιά, ψάρια, φρούτα, μανούσια,) κοκολοί στις ελιές και ξεφούρτσι καμιά φορά, περνώντας πάνω από το ξύλινο γεφύρι, τη βάρκα του Κοιλιάκου ή και μέσα από το ποτάμι, με κίνδυνο τη ζωή μας. Στη συνέχεια είχαμε το άγριο κυνηγητό από τους αγροφύλακες, το κλέψιμο στο ζύγι και την πληρωμή από τους ευκαιριακούς τζαμπάζηδες του χωριού, προκαλούν ανάμικτα συναισθήματα, στη θύμησή τους.

Το ούρι στα βαφτίσια και το γάμο, τα συχαρίκια για το όνομα, πολλές φορές ύστερα από συνεννόηση για το ποιος θα φτάσει πρώτος να πει το όνομα για να πάρει τα πολλά χρήματα, τα σπερνά στο νεκροταφείο, τα μάσκουλα με τους κρότους στο χώρο της εκκλησίας της γιορτές, το κρύψιμο στην τουαλέτα του τράινου, για να γλιτώσουμε το εισιτήριο, το μεροκάματο στα καμίνια Βαλύρας-Λάμπαινας και το τεφτέρι του μπακάλη στο πανωγράψιμο, στο ζύγι (είχαν άλλα σταθμά για την αγορά και άλλα για την πώληση) ,στο λογαριασμό, την τιμή και την εξόφληση. Η πάνινη μπάλα ή η μπάλα από την κύστη του γουρουνιού, στις γουρνοσφαγιές στο γήπεδο του σταθμού και τις αλάνες του χωριού, το μαθητικό πηλίκιο και η ποδιά, το κάπνισμα με τσιγάρα σέρτικα Δαμηλάτη, η από βουτούμι, μαρίτσα, καλαμπόφυλλα, (ήταν σκέτη αυτοκτονία) ,αλλά το θεωρούσαμε και μαγκιά, η υποχρεωτική απαγόρευση της κυκλοφορίας μετά τις εφτά το απόγευμα, ο υποχρεωτικός εκκλησιασμός και το κατηχητικό, οι απόκριες γύρω από τις τεράστιες φωτιές, με τα γλέντια, ξενύχτια και τα αθώα πειράγματα, η βόλτα με το ποδήλατο, το κρέμασμα πίσω στο αυτοκίνητο ή κάρο, το σβήσιμο του λουξ με το λάστιχο στο φτωχικό μπακάλικο για να πάρουμε κάτι φαγώσιμο, ήταν στην καθημερινότητά μας.

Το σβήσιμο της μηχανής, για να μπούμε τζάμπα στο σινεμά, ήταν ένα συνηθισμένο φαινόμενο. Τα φλιπεράκια, ποδοσφαιράκια και τσουμποξ με δισκάκια των 33 στροφών ήταν γεμάτα κέρματα δικής μας κατασκευής από μολύβι που εξασφαλίζαμε ,κλέβοντας τις σφραγίδες των τράινων του ΣΠΑΠ ή καταστρέφοντας τις καβούλες που πιάναμε τα χέλια στο ποτάμι.

Από τα παιχνίδια με τα μισά χαρτιά της τράπουλας μονοπωλίου στα καφενεία (και στις αλάνες του χωριού για μας τους πισσιρικάδες αφού απαγορευόταν η παραμονή μας στα καφενεία) το πιο συναρπαστικό και έξυπνο ήταν το «ΣΚΑΜΠΙΛΙ», επειδή ήταν ,απρόβλεπτο με πολλές γκάφες και πολλούς διαφορετικούς κώδικες επικοινωνίας χειρονομιών, μορφασμών, συναισθημάτων, νοημάτων, και επειδή παιζόταν με 6 άτομα σε 2 ομάδες. Τα καλοκαίρια πολλές φορές γίνονταν αγώνες, στο παιχνίδι αυτό, όταν έρχονταν για διακοπές οι διαμένοντες στην Αθήνα βαλυραίοι και τα στοιχήματα και τα τσιμπούσια έδιναν και έπαιρναν για πολλές ώρες, κόντοντάς μας να νιώσουμε την παρέα ομάδα

Τις ημέρες των Χριστουγέννων τα τυχερά παιχνίδια έδιναν και έπαιρναν. Οι σημαδεμένες τράπουλες, τα γεμάτα ζάρια, τα συνθηματικά , τα νοήματα, το απόλυτο σκοτάδι σβήνοντας τα φώτα, η εκδίκηση του καθρέφτη να έχεις 30 και να βλέπεις τον άσσο και να τραβάς για τριανταένα, (οι ανυποψίαστοι ζούσαν στον κόσμο του πάθους τους) δημιουργούσαν μια απογοητευτική ατμόσφαιρα για χαμένους και κερδισμένους με κοινωνικές προεκτάσεις και ανάρμοστες συμπεριφορές

Τα μικροθελήματα για λίγα στραγάλια, καραμέλες ή λουκούμι, το φύλαγμα ζώων, ο κήπος, ο μπαξές, ο μανάβης τζαμπάζης στα πανηγύρια, Μελιγαλά, Κυπαρισσίας, Μεσσήνης , και οι άγνωστες για την τωρινή εποχή μας δραστηριότητες του θερισμού ,αλωνίσματος, το κουβάλημα του άχυρου με τα χαρδρία, αλέσματος στο μύλο, τρυγητού, λινού, χαράκι των κλημάτων της σταφίδας με τα γόνατα στο χώμα, μπρούμυτα ή ανάσκελα με τσιμπήματα από φίδια, σκορπιούς, και τα μάτια γεμάτα σκόνη, θειάφι, γαλαζόπετρα, άπλωμα σταφίδας στα αλώνια όπου οι «γαιοκτήμονες» είχαν τους εργάτες ηλιοβάρεμα-ηλιοβασιλεμα, σκάψιμο και λιομάζωμα., το κόψιμο του σανού με την κόσα και το μπάλιασμα σε αυτοσχέδιο μπαλιαστικό από ξύλο ή καλάμι με τη χρήση του δικρανιού πιάνοντας φίδια ,πουλιά, χελώνες, σκανιζοχέρια που φώλιαζαν τη νύχτα μέσα στο σανό, μας γέμιζαν πλούσια συναισθήματα Η αγωνία όλης της οικογένειας ήταν ζωγραφισμένη στα προσωπά τους στη διάρκεια της συγκομιδής , στην κάθε εποχή από τα απρόβλεπτα καιρικά φαινόμενα τις τιμές και τη διάθεση των προϊόντων λέγοντας κάποιος στη γυναίκα του από τη πώληση της σταφίδας ότι του έμεινε το φτυάρι και το κόσκινο Το λιοτριβί, το αλώνι, ο λινός, η άθληση, η υγιεινή διατροφή, το μόνο λίπασμα στις καλλιέργειες ήταν η χωνεμένη κοπριά των ζώων, η γαλαζόπετρα , το θειάφι και ο ασβέστης η παραγωγή αγνών προϊόντων χωρίς συντηρητικά, (Έψιλον τα λέμε τώρα), βελτιωτικά και φυτοφάρμακα, η παντελής έλλειψη ασθενειών της εποχής μας, αφού το μαγείρεμα γινόταν αργά στο παραγώνι με τη τσουκάλια πάνω στη σιδεροστιά και από κάτω η φωτιά με ξύλα μαζεμένα από ελιές, πουρνάρια, μουριές, ομόρφαιναν τη ζωή μας.

Τώρα υπάρχουν τα ετοιματζίδικα στα φάστ φουντ, η χύτρα ταχύτητας , ο φούρνος μικροκυμάτων και τα σούπερ μάρκετ είναι γεμάτα με προμαγειρεμένα φαγητά. Χάθηκαν οι παλιές γεύσεις από δέντρα, φρούτα, λαχανικά και τα βότανα που ήταν φυλαγμένα σε κάθε σπιτί πάνω στην τράβα δεν υπάρχουν ,γιατί πολλά έχουν εξαφανιστεί από την αλόγιστη χρήση των φυτοφαρμάκων. Δεν υπήρχαν πυρκαγιές, γιατί τα κτήματα δεν λογγωναν ποτέ και η προσωπική εργασία για όλα τα κοινωφελή έργα του χωριού γινόταν χωρίς τίμημα. Το καλάμι ήταν για πολλές χρήσεις και μαζί με τη λυγιά, το σχοίνο και την ιτιά ήταν υλικά καταπολεπτικής και τα προσέχαμε, γιατί ήταν χρηστικά και είχαμε οικονομικό όφελος. Δεν υπήρχαν σκουπίδια και χωματερές, γιατί γινόταν η παραγανάλωση και ανακύκλωση επιτόπου. Δυστυχώς οι κάθε λογής γυρολόγοι με το σύνθημα «όλα τα παλιά αγοράζω»,σίδερα και αλουμίνια, λήστεψαν τα ιερά κειμήλια του κάθε σπιτιού, αγοράζοντας ή ανταλλάσσοντας με ευτελή προϊόντα ότι πολύτιμο υπήρχε σε κάθε φτωχό νοικοκυριό και αυτό γινόταν για καθαρά λόγους επιβίωσης.

Το μοίρασμα στη χαρά, στη λύπη, στις αγροτικές εργασίες, στη δανεικαριά σε ζώα και εργαλεία, έδιναν σταθερότητα, αλληλεγγύη, ασφάλεια και κοινωνική συνοχή, στην τοπική μας κοινωνία. Ζήσαμε τη φύση, χορτάσαμε το παιχνίδι ατομικό και ομαδικό, κάναμε διαγωνισμό στις μονές-διπλές κούνιες για το ποιος θα φτάσει πιο ψηλά και όταν η τριχιά ήταν φθαρμένη είχαμε ατυχήματα. Νιώσαμε τη ζεστασιά της ανθρωπιάς χωρίς να έχουμε μεγάλες διαφορές και είμαστε ευτυχημένοι. Ζούσαμε τη σταθερότητα στη θέση με πίστη στον εαυτό μας, τους ανθρώπους, το Θεό το παρελθόν και μέλλον, την πληρότητα στη σχέση με το συναίσθημα και το σεβασμό στις ιδέες, με τη λογική. Καθημερινά είμαστε ευτυχημένοι, γιατί κουβεντιάζαμε με τα φυτά, τα ζώα, τους ανθρώπους και τη φύση. Εκπέμπαμε θετική ενέργεια και θετική σκέψη. Με τις πέντε αισθήσεις βιώναμε πρωτόγνωρες εμπειρίες, φιλοσοφώντας το μεγαλείο της φύσης και δημιουργώντας την έκρηξη αίσθησης με την υπέρβαση. Παρότι φτωχοί, είμαστε πολύ πλούσιοι σε συναίσθημα, μοιραζόμαστε τα πάντα και είμαστε αυτάρκεις. Η πραγματική επιθυμία για αληθινή επικοινωνία, η ψυχική ανάγκη να μοιραστούμε τα πάντα με τους άλλους, μας έδινε γνήσια πνευματική ευχαρίστηση και υπήρξε για μας μια σταθερή πηγή χαράς. Το να νοιάζεται κάποιος για το τι γίνεται μέσα μας, να μας επισημαίνουν τα ελαττώματα και αδυναμίες μας, ήταν για μας τρόπος ζωής.

Στεριώναμε την πίστη μας πως κάποτε όλα θ' αλλάξουν. Εξασφαλίσαμε εργασία με οχτάωρο από τους αγώνες της προηγούμενης γενιάς και τώρα στα παιδιά μας παραδίνουμε την απασχόληση και ανεργία. Τώρα δυστυχώς το όνειρο έσβησε. Ξεπεράσαμε τις στερήσεις της φτώχειας και ανέχειας, μεγαλώσαμε, έχοντας παραπανίσια κιλά, λιγότερες τρίχες και μυαλό στο κεφάλι, φώλιασε η κακία και ζήλια μέσα μας, αδιαφορήσαμε, καταστρέψαμε και αφήσαμε να καταστραφούν ήθη, έθιμα, περιβάλλον, πολιτιστική παράδοση και κληρονομιά, δεν δημιουργήσαμε τίποτα, είμαστε δήθεν, επαναστάτες του βολέματος, χάθηκαν οράματα, αξίες ιδανικά μέσα και ομερτά, έχουμε σήμα κατατεθέν και φετίχ το αυτοκίνητο, είμαστε άδαιοι από συναίσθημα και συγκινήσεις, καταναλώσαμε, καταναλωθήκαμε και κυρίως ξεχάσαμε. Τώρα δεν θυμόμαστε τα μικρά ονόματα των παιδικών μας φίλων. Και αν διασταυρωθούμε στο δρόμο δεν μιλά ο ένας στον άλλον, γιατί ο αρρωστημένος εγωισμός δεν επιτρέπει την ταπεινότητα. Τα παιδικά μας χρόνια, «η εποχή της αθωότητας», ήταν η μόνη γεύση αιωνιότητας, γιατί δεν παρακολουθήσαμε τη ζωή μας, τη ζήσαμε. Και το μόνο που μας απομένει είναι οι εμπειρίες ως ιδανικές αισθήσεις ζωής και τελικά ως αναμνήσεις.

Ήρθε όμως το πλήρωμα του χρόνου και κάποιοι έπρεπε να διαφυλάξουν όλα αυτά τα βιώματα, μέσα σε ένα λεύκωμα, διαθέτοντας μεράκι, χρόνο, κόπο και χρήμα. Η συλλογή ακίνητων και σιωπηλών φωτογραφιών είναι ο καρπός της αγάπης μας για να μην χαθούν οι μνήμες, οι δραστηριότητες και οι εκδηλώσεις της περιοχής μας. Η άμεση δύναμη της «εικόνας» με πρόσωπα, φύση, δραστηριότητες, ήθη, έθιμα, επαγγέλματα (μυθολογία, ιστορία, υλικός-κοινωνικός-πνευματικός πολιτισμός), είναι γεμάτη φως και αισιοδοξία. Διακινεί συναίσθημα και ευχάριστες δημιουργικές σκέψεις, μας δείχνει την πορεία της εξέλιξης «ολιστικά» συγκρίνοντας το τότε και το τώρα, το τι χάσαμε και τι κερδίσαμε.

Οι φωτογραφίες ποτέ δεν λένε ψέματα, λένε πάντοτε ολόκληρη την αλήθεια. Το στιγμιαίο αποκαλύπτει «φώτα ολόφωτα». Οι φωτογραφίες αιχμαλωτίζουν το φευγαλέο και αφηγούνται πολύ περισσότερα απ' όσα χωράνε. Οι εικόνες του λευκώματος αυτού προέρχονται από την πλούσια συλλογή του χωριού μας Βαθύρα Μεσσηνίας, διοικητική έδρα του Δήμου Ιθώμης. Αιχμαλωτίζουν με το φως τους το θεατή ενώ αρκετές φορές του προκαλούν δέος. Η πλούσια θεματογραφία προβάλλει το Δήμο Ιθώμης με πολύ χάρη και ο πλούτος των εικόνων κάνει πιο έντονο τον «ειδικό φωτισμό». Η ιστορία του φωτορεπορτάζ αρχίζει στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα.

Σήμερα η παραδοσιακή ιστοριογραφία υποχωρεί μπροστά στην «Εικονογραφημένη Ιστορία». Είναι επιτακτική ανάγκη να ανακαλυφθούν και να μελετηθούν διεπιστημονικά – πολυεπιστημονικά οι διαθέσιμες οπτικές πηγές, ώστε ο συνδυασμός «φωτογραφίας – λόγος» της «κληρονομιάς» να γίνει κτήμα καθενός, που ενδιαφέρεται για την Αειφορο Ανάπτυξη της περιοχής μας.

Για όσους γεννηθήκανε και μοχλούμε σ' αυτό τον τόπο η «ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ» αποτελεί Ουσιαστική Έκφραση του Εθνικού μας Προσώπου. Γι' αυτό η διάσωση και προβολή στο ιστορικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι, είναι υπόθεση όλων μας. Κάθε μέρα πασχίζουμε για μια γνήσια ανθρωπίνη ζωή και αισθανόμαστε δεμένοι πάντα με το παρελθόν. Οι προγονικές μας ρίζες αποτελούν το πλαίσιο αυτής της ποιότητας ζωής.

Μέσα από τις φωτογραφίες ζουν οι μνήμες, οι χαρές, οι λύπες, ο κύκλος της ζωής, οι δραστηριότητες των απλών ανθρώπων στο σχολείο, στην ταβέρνα, στο καφενείο, στο χωράφι. Δεν λείπουν οι οικογενειακές και προσωπικές στιγμές με τα προσφιλή μας πρόσωπα, μέσα από τις οποίες δένουμε το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον.

Η περιοχή του δήμου Ιθώμης, στην οποία αναφερόμαστε, διαθέτει πλούσια ιστορία και μνήμη. Η αγάπη μας προς αυτήν μας οδήγησε στη συλλογή αυτού του υλικού, η έκδοση του οποίου αποτελεί για μας χρέος τιμής και σεβασμού.

Σπουδαία συμβολή σ' αυτή την προσπάθεια είναι το λεύκωμα αυτό, γιατί περιέχει υλικό που περιμένει διαμαρτυρητικό την παρουσίασή του, για να βιώσουμε το παρελθόν της περιοχής μας, που ευτυχώς δεν χάθηκε χάρη στην φιλότιμη προσπάθεια των συνδημοτών μας.

Παρουσιάζουμε ένα βασικό υλικό, του οποίου η κάθε θεματική ενότητα μπορεί να γίνει πληρέστερη στο μέλλον, με την προσθήκη νέων φωτογραφιών.

Ευχαριστούμε όλους αυτούς, που πρόσφεραν το φωτογραφικό τους υλικό για τη δημιουργία του λευκώματος αυτού, που μας δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε το Μουσειακό Χώρο, στην περιοχή μας. Γιατί η καταγραφή στοιχείων έχει σκοπό να μάθουμε την τοπική μας ιστορία, να εκφράσουμε την αγάπη για το τόπο μας, το θαυμασμό για τους προγόνους μας και να γνωρίσουμε τις ρίζες μας.

Είχαμε την τύχη να μεγαλώσουμε σε μια ταραγμένη μεταβαλλόμενη ιστορική περίοδο και σε συνδυασμό με την σχεδόν ανεξέλεγκτη ελευθερία των παιδικών μας χρόνων, είχαμε την ευκαιρία να περπατήσουμε και να παρατηρήσουμε πράγματα, γεγονότα, καταστάσεις τα οποία καταγράψαμε και συγκεντρώσαμε. Αυτό το πλούσιο πληροφοριακό υλικό αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς για μελέτη και σύγκριση από ειδικούς επιστήμονες διεπιστημονικά και πολυεπιστημονικά.

Το έντυπο αυτό είναι ένα λεύκωμα το οποίο, μέσω των φωτογραφιών, ανασύρει παραστάσεις-πληροφορίες

και κώδικες επικοινωνίας ενός χαμένου παραδείσου, που λεηλατήθηκε άγρια από τις μεγάλες επιδρομές με την άναρχη ανάπτυξη των αστικών κέντρων και την εγκατάλειψη της περιφέρειας. Έτσι η εγκατάλειψη των οικισμών και χωριών έγινε δρόμος χωρίς επιστροφή στις ρίζες. Γι' αυτό και πληρώνουμε σήμερα όλοι το τίμημα.

Αφιερώνουμε το έντυπο αυτό στους μετακατοχικούς αγιόπαιδες, που με ένα καμποτένιο σώβρακο πέρασαν όλο το καλοκαίρι τον ελεύθερο χρόνο τους στις αλάνες, στο ποτάμι παίζοντας, ψαρεύοντας, κυνηγώντας, στοχαζόμενοι και μελετώντας, τη φύση και τη ζωή και ευχόμαστε να γίνει:

Πιο Ανθρώπινη η Σκέψη.

Πιο Ζεστή η Φωνή.

Πιο Ειλικρινής η Καλημέρα.

Ένας από τους αγιόπαιδες

Γιάννης Δ. Λύρας

Βαλύρα 2000

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΜΑΣ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το γεωγραφικό στίγμα της περιοχής μας

Μυθολογία (Θάμυρις – Μαυροζούμενα – Παισανίας).v

Ιστορία 1821-1972 (φοιτητικές εκλογές).v

Μνημεία (Αρχαία – Βυζαντινά – Μεταβυζαντινά – Νεώτερα)

Αγροτικές δραστηριότητες.v

(Σίτος – Οίνος – Έλαιον)

Κοινωνικός Βίος (Ήθη – Έθιμα).v

(Γάμος – κηδεία – βαφτίσι – απόκριες – πανηγύρι – ψυχαγωγία - κυνήγι – κυνηγοί)

Επαγγέλματα. (Μπακάλικα – ταβέρνες – κουρεία – μελισσοκομία – πραμάτιες – κάρα – καμίνια)

Μαθητική ζωή. (Δημοτικό –Ελληνικό Βαλύρας).v

Μετανάστευση.v

Τοπική Αυτοδιοίκηση.(Δήμος Ιθώμης, Δήμος Δερών, Δήμος Οικαλίας, Κοινότητα Βαλύρας,Δημοτικές Εκλογές

1835 – 2002.v

Συνδημότες μας που έγραψαν για την περιοχή μας.v

ΒΑΛΥΡΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ...

Σκορπίες πληροφορίες κυκλοφορούν για τη ΒΑΛΥΡΑ οι οποίες έχουν πάρει τη μορφή της παράδοσης και καταλήγουν σιγά-σιγά στο μύθο

-Η παρούσα καταγραφή και έρευνα μοιάζει με τις σαϊτιές που ρίχνει ο τοξότης στο βαθύ σκοτάδι γιατί είναι δύσκολη στις απαιτήσεις των ερωτημάτων που απασχολούν κάθε ΒΑΛΥΡΑΙΟ ο οποίος αγαπά και θέλει να μάθει τα πάντα για τη ΒΑΛΥΡΑ μας

-Κάναμε τη σκέψη πως αν όλα αυτά δεν γραφτούν και δημοσιοποιηθούν θα χάσουν την αξία τους και θα λησμονηθούν. Όσα τυχόν διασωθούν άγραφα θα περάσουν στη σφαίρα του μύθου και κανένας πια δεν θα πιστεύει γιατί όλο και θα μακραίνει το παρελθόν τους, Έτσι ξέμακρο και λησμονημένο από τους ανθρώπους της και την ιστορία της αποκομμένο από το όμορφο παρελθόν της ,θα μείνει μια αμυδρή ανάμνηση ένα παραμύθι για μερικές γιαγιάδες ότι κάποτε υπήρξε ένα χωριό με το όνομα ΒΑ-ΛΥΡΑ

-Η καταγραφή μελέτη και έρευνα περιλαμβάνει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του χωριού μιας και της γύρω περιοχής Από το μακρινό παρελθόν του χωριού μας φτάνει σε μας ο απτόηχος του προομηρικού Θάμυρι απο τον οποίο πιστεύεται οτι προηλθε η ονομασία του ποταμού και του χωριού ΒΑΛΥΡΑ

-Στις πλαγιές της Τσοούκας κρύβεται η ιστορία του χωριού μας. Ξεχασμένα δεν δίνει παρουσία, δεν μιλάει για τον εαυτόν της. Ο μύλος του αδυσώπητου χρόνου αιώνες τώρα ,ροκανίζει και συνθλίβει το παρελθόν της ώσπου να το 'αφανίσει.

-Οι άνθρωποί της δεν φρόντισαν να σπάσουν το μεγάλο μυστικό της ζωής της ώστε η ιστορία της ,ο βίος τόσων αιώνων, αυτή η ζωή της να βγει στην επιφάνεια να έρθει στο φως. Δεν φρόντισαν να κάνουν γνωστή στον ευρύτερο χώρο την προσωπικότητά της και να χαρίσει στην μικρή κοινωνία της

την αλυσίδα που δια μέσου τόσων αιώνων δημιούργησε προσθέτοντας κρίκο-κρίκο τις δραστηριότητές της. Είναι αδικημένη από τους ανθρώπους που φιλοξένησε και φιλοξενεί στην αγκαλιά της, γιατί δεν έχει γίνει καμιά δημοσίευση, καμιά μελέτη και δεν έχει γίνει γνωστή καμιά πτυχή της ζωής της

-Πιστεύουμε πως δεν θα είναι ολοκληρωμένη η πληροφόρηση όσο και αν προσπαθήσουμε, γιατί οι αιώνες που πέρασαν κάνουν δύσκολη την έρευνα. Απλώς θα διώξει το σκοτάδι της σιωπής και θ' αρχίσει δειλά το ζετύλιγμα της ιστορίας της

-Γίνεται προσπάθεια να δοθούν κάποιες εξηγήσεις-κάποιες απαντήσεις στο πλήθος των ερωτημάτων που προβάλλονται ώστε η ΒΑΛΥΡΑ μας να βρει τη θέση που της ανήκει στην εθνική μας ζωή και εμείς να γνωρίσουμε από που ερχόμαστε και που πηγαίνουμε
ΒΑΛΥΡΑ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1998

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΠΟΛΕΜΗΣΑΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1821-1975.ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ “ΕΒΔΟΜΑΔΑ” ΑΠΟ 4\9\2000-8\10\2001

Α/Α ΤΙΤΛΟΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

A.

1. Οι Αγιοίπαιδες 4-9
2. Η Βαλύρα στο χρόνο και το χώρο 11-9
- 3+4. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα 18-25/9
- 5+6+7+8 Πέντε γενιές Ανθρώπινης Παρουσίας 2, 9, 16, 23/10
9. 1ο . Αυτοί που πολέμησαν και αυτοί που έπεσαν για την Πατρίδα 30/10
10. 2ο . 1461-1821 6/11
11. 3ο . Η Βαλύρα το 1821 13/11
12. 4ο . Ο Γέρος του Μωριά στη Βαλύρα και ο κατατρεγμός της κλεφτουργιάς. 20/11
13. 5ο . Στο καιρό του Μπραϊμή. 27/11
14. 6ο . Ιθώμης Σχολεία 4/12
15. 7ο . Ιθώμης Δήμος 11/12
16. 8ο . Ιθώμης Δήμος 18/12
17. 9ο . Ιθώμης Δήμος 25/12
18. 10ο . Ιθώμης Δήμος 1/8/2001
19. 11ο . Ορεινά χωριά δήμου Ιθώμης 8/1
20. 12ο . Ορεινά χωριά δήμου Ιθώμης 15/1
21. 13ο . Πεδινά χωριά Δήμου Ιθώμης 22/1
22. 14ο . Αρχαία Μεσσήνη - Μονές Βουλκάνου. 23/1
23. 15ο . Μαχητές Δήμου Ιθώμης 5/2
24. 16ο . Μαχητές Βαλυραίοι. 12/2
25. 17ο . Σκάλα - Μελιγαλά 13/2
26. 18ο Βαλκανικοί πόλεμοι 27/2
27. 19ο . Μικρασιατική εκστρατεία 5/3
28. 20ο . Φωτογραφικό υλικό. Περνώντας έναν αιώνα 12/3
29. 21ο . Ιωάννης Μεταξάς 19/3
30. 22ο . Ιωάννης Μεταξάς 26/3
31. 23ο . Πόλεμος του 40. 2/4
- 32+33. 24ο +25ο. Πόλεμος του 40. 9+17/4
34. 26ο. Κατοχή. Αντίσταση. 23/4
35. 27ο. Η Βαλύρα στην Κατοχή και την Αντίσταση 30/4
36. 28ο. Μεγαλλείο Ζερμπίσια 7/5
37. 29ο. Η ανατίναξη της Γέφυρας της Βαλύρας 14/5
38. 30ο. Η μάχη στο Μελιγαλά 21/5
39. 31ο. Η μάχη στο Μελιγαλά και στη Καλαμάτα 28/5
40. 32ο. Η συμφωνία της Βάρκιζας 5/6
41. 33ο. Εμφύλιος. Εκλογές 46. Μακρόνησος 11/6
42. 34ο. Μακρόνησος. Εκλογές . 5/5/52. Μπελογιάννης 18/6
43. 35ο. Πρόσωπα Βαλύρας. Παναγιώτης Παπαγιωργίου. 55/6
44. 36ο. Φερμάνης Κωνσταντίνος 2/7
45. 37ο. Καρύδης Αθανάσιος 9/7
46. 38ο. Φώτιος Τσαγκάρης-Γαρυφαλλία Κατσαμπάνη 9/7
47. 39ο. Οι ρίζες. Από το Κουσαμπάση μέχρι τον Ελασίτη του ΕΑΜ (Στέλιος Βασιλόπουλος) 23/7
48. 40ο. Όποιος μαθαίνει την ιστορία του μακραίνει η ζωή του. 30/7
49. 41ο. Τα χάνια της Βαλύρας το 1821 6/8
50. 42ο. Αυτοί που σκοτώθηκαν στη διάρκεια 1941-1949 13/8
51. 43ο. Το τίμημα των αγωνιστών το 1821 και 1941-1949 20/8

52. 44ο. Οι εμφύλιοι του 1863 και 1944-1949. 27/8
53. 45ο. Μαθητική φωτογραφία 1907-1908. 3/9
54. 46ο. Το πεπρωμένο φυγείν αδύνατον. 10/9
55. 47ο. UNRRA - ΜΑΡΣΑΛ - ΚΟΡΕΑ 17/9
56. 48ο. Ο συνεταιρισμός και γέφυρα της Βαλύρας 24/9
57. 49ο. Τα γεγονότα από το 1951 έως το 1975 (Α μέρος) 1/10
58. 50ο. Τα γεγονότα από το 1951 έως το 1975 (Β μέρος) 8/10
Β. Αποχαιρετισμός της Δραχμής και καλωσόρισμα του Ευρώ. Δημοσιεύτηκε σε 6 (έξι) συνέχειες στην εφημερίδα "Εβδομάδα" από 22/10 - 26/11/2001.
Γ. Η γενιά του Πολυτεχνείου 1973. Φοιτητικές εκλογές, τότε και τώρα. Οι παλαιοί μας φίλοι για πάντα μέιναν. Εφημερίδα "Γεγονότα" 15/11/2001, σελ.8

ΤΟΠΟΝΥΜΙΑ ΒΑΛΥΡΑΣ (με τα ορια τους)

ΣΙΟΡΙΖΑ. Από Μπαρρακάρη μέχρι Κουρετζίκα
ΠΛΑΤΩΝΑ. Από πάνω Μούλκι μέχρι ρέμα Σουβάλας
ΣΟΥΒΑΛΑ. Από ρέμα Σουβάλας μέχρι παλιομυλο
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ Τα χτήματα πάνω από το δρόμο που δόθηκαν σε ακτήμονες Βαλυραίους το 1953 από τη μοναστηριακή περιουσία της Ιεράς Μονής Βουλκάνου
ΤΟΥΡΛΕΣ Από Θυμίου Γκομέση μέχρι Φώτη Ηλιόπουλου
ΓΥΦΤΟΡΕΜΑΤΑ Από Μαργαρίτα Χριστάκη μέχρι το οριο του μοναστηριου και τη μέση της Πλατώνας
ΓΕΩΡΓΟΡΕΜΑ Από Θύμιοι Γκομέση μέχρι Σφήκα
ΜΥΛΟΛΑΚΑΣ Από Καπότη Θόδωρου μέχρι Θεοφίλενας
ΧΟΥΝΕΣ Από Λυρα Θανάση μέχρι Φώτη Ηλιόπουλο
ΣΤΕΦΑΝΙΑ Από Νίκου Μέρμηγκα μέχρι Νίκου Μαρινόπουλου
ΣΠΗΛΙΕΣ
ΑΗ ΛΙΑΣ
ΑΡΑΠΗΣ
ΓΥΡΕΣ
ΜΑΛΤΟΧΕΡΙΣΟ Από αμπελισιο πηγάδι μέχρι Γρηγόρη Αλεξανδρόπουλου
ΣΑΣΑΝΕΑ Πηγάδι Ερρίκου Λινάρδου
ΑΓΡΙΛΙΑ Γρηγόρη Αλεξανδρόπουλου σταφιδα
ΛΑΧΙΔΕΣ Ή ΛΑΧΝΟΙ Κατω άπο το δρόμο προς το Πλατώ
ΡΩΜΕΙΚΟ Δημητρακόπουλου στάνη
ΑΓΙΑΝΝΗΔΕΣ
ΞΙΦΑΡΕΣ
ΚΟΥΒΕΛΙΑ
ΒΑΜΠΑΚΙΑ
ΓΑΝΙΕΣ
ΠΑΛΗΟΜΥΛΟΣ
ΠΙΣΟΚΟΛΑ
ΛΙΝΑΡΔΟΥ ΠΗΓΑΔΙ
ΒΛΑΧΟΠΟΡΟ
ΞΕΡΙΚΑ Από Βίτσου μέχρι γραμμή Χασάμπασα
ΑΓΓΙΝΑΡΕΣ
ΤΟΥΛΟΠΙΑ Κώστα Φεφόπουλου πηγάδι
ΝΤΑΡΑ Χτήμα Λάκη Μπόβη
ΠΟΥΛΟΓΙΑΝΝΗ
ΕΥΚΑΛΥΠΤΟΙ ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΠΑΤΑΚΙΑ
ΑΛΜΥΡΕΣ
ΓΛΑΡΕΣ Από Φερμάνη μέχρι Σκαλεια
ΒΑΛΤΟΚΚΛΗΣΙΑ
ΠΟΤΙΣΤΙΚΑ
ΠΕΡΑ ΜΕΡΙΑ
ΓΑΝΙΕΣ
ΚΑΜΠΟΣ
ΡΑΧΕΣ
ΤΣΟΥΚΑ
ΒΕΖΥΡΟΡΑΧΗ
ΠΑΡΑΣΠΟΡΙ
ΑΡΜΑΚΑΣ
ΣΕΛΙΚΟ ΑγιοςΠέτρος

Τα τοπωνύμια του χωριού μας έχουν ρίζες Σλαύικες,Αρβανίτικες,Λατινικές ,Τουρκικές.Ένα από τα τοπωνύμια η λέξη "ΜΟΥΛΚΙΑ" που υπάρχει στο χάρτη πάνω άριστερά είναι τουρκικής προέλευσης με μεγάλη ιστορική σημασία η οποία περιγράφεται παρακάτω
Αναρτήθηκε από ΧΡ.ΠΑΠ στις 3:21 μ.μ.

